

סימן מג בת לאב נכרי ואם יהודיה, אם רשאית להנשא לכהן

ראשי פרקים

- א. עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל - בדעת הרי"ף
- ב. דעת המכשירים
- ג. דעת הפוסלים לכהונה
- ד. אם נשאת לא תצא
- ה. אם הבת כשרה להנשא לישראל
- ו. אם הבן פגום
- ז. אם הבת צריכה גיור
- ח. אם נשאת בעבריות
- ט. חזקת כהונה

במסגרת תיק "אישור יהדות", מתברר פעמים רבות שהמבקשת הינה בת לאם יהודיה ואב נכרי. הדבר מצוי מאד, לדאבון לב, בקרב העולים ממדינות חבר העמים [ברית-המועצות לשעבר]. השאלה הנשאלת: א. מה דינה של המבקשת הנ"ל ביחס לנישואיה עם כהן. ב. מה הדין כשבאה להנשא עם עולה מחבר העמים שאינו יודע דבר בקשר ליחוסו (כהן או ישראל).

א. עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל - בדעת הרי"ף

איתא ביבמות מה, ב: והלכתא עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר, בין בפנויה בין באשת איש. וכתב הרי"ף [טו, א בעמוה"ר], וז"ל:

"ואיכא מרבואתא דמסיימי בה, דהאי דאמרינן הולד כשר, הני מילי לישראל אבל לכהונה הולד פגום, דאי ברתא היא אסורה לכהן, מדאמרינן מקמי האי פיסקא, וכולהו אמוראי דמכשרי מודו שהולד פגום לכהונה ק"ו מאלמנה, ומה אלמנה לכהן גדול שאין איסורה שוה בכל - בנה פגום, זו שאיסורה שוה בכל אינו דין שבנה פגום. וכי תימא איכא למיפרך, מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת. הכא נמי כיון דבא עליה עשאה חללה, דאמר רבי יוחנן מניין לעכו"ם ועבד שבאו על הכהנת ועל הלוייה ועל בת ישראל שפסלוה, שנאמר: 'ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה', מי שיש לו אלמנות וגרושין בה, יצאו עכו"ם ועבד שאין להן אלמנות וגרושין בה. וחזינן לרבואתא אחריני דפסקי, והלכתא עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר, ולא מסיימי שהולד פגום. ואנן מספקא לן אי הוה פגום אי לא, מדחזינן לגמרא בתר שקלא וטריא, דפסק; 'והלכתא עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר', ולא אמר והלכתא הולד פגום."

מדברי הרי"ף עולה מחלוקת ראשונים בעכו"ם ועבד הבא על בת ישראל, אם הבת פגומה לכהונה אם לאו. לדעה הראשונה, מבואר מדברי הרי"ף, דפגום היינו שהבת פסולה להנשא לכהונה. גם מדברי רש"י מבואר דלסוברים שהולד פגום, היינו פסול. וז"ל שם (מה, א בד"ה שבנה פגום):

"...אלא משום בתה נקט, דאם תלד בת - פסולה לכהונה."

אלא דלהלכה נראה שהרי"ף מספקא ליה, האם קיי"ל כפשטות הגמ' בסוגיין, דאף מ"ד דאין הולד ממזר, פגום מיהא הוי, או כיון שלא הזכירה הגמ' במסקנתה דהולד פגום, ס"ל לגמ' דהולד כשר אף לכהונה. ואף שלכאורה פשטות הגמ' דהולד פגום, נראה דס"ל לרבואתא דפשטות הסוגיא להכשיר לגמרי. דהנה איתא שם בהמשך הגמ' (מה, א): אמר ליה אביי, מאי חזית דסמכת אדרב דימי, סמוך אדרבין, דכי אתא רבין אמר, רבי נתן ורבי יהודה הנשיא מורים בה להיתרא, ומאן רבי יהודה הנשיא - רבי. וס"ל להנהו רבוותא דהם הכשירו לגמרי, דלא כרבי יהושע בן לוי. ודעה קמייא דאף רבי נתן ורבי לא הכשירו את הבת לכהונה אלא רק לישראל.

ברם, הנימוק"י לומד בדברי הרי"ף שהכשיר לגמרי, אף לכהן. וז"ל הנימוק"י שם:

"ודעת הרי"ף ז"ל דמדחזינן לגמרא בתר שקלא וטריא דפסקינן הילכתא עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר, ולא אמרינן הולד פגום, שאינו פגום. והכי מסתברא דאמרינן בסוף שמעתין, ואף רב מורה בה להיתרא, דההוא דאתא לקמיה דרב, אמר ליה: עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל מהו. אמר ליה: הולד כשר. הב לי ברתך וכו'. ואף רב מתנא מורה בה להיתרא, ואף רב יהודה מורה בה להיתרא, וכי אתא לקמיה דרבא אמר ליה זיל גלי. פירוש - כי אתא ההוא בן עכו"ם מישראלית, גלי - צא בגלות במקום שלא יכירוך ויתנו לך בת ישראל כשרה, מכל הני משמע שהיה מותר אף לכהונה, מדלא חייש לפסול כהונה, דהא קיי"ל שאין הכהן צריך לבדוק אלא במי שקרא עליו ערער."

על הנימוק"י יש להקשות בתרי. אי - איך כתב דס"ל לרי"ף דהולד כשר, הא הרי"ף עצמו מספקא ליה, ולא הכריע כרבוותא אחריו. גם מה שהביא ראייה מדברי רב צ"ע, דהא התם מיירי שנוולד לעכו"ם ולבת ישראל בן, ואף הפוסלים אינם פוסלים אלא בת ולא בן, כמבואר בדברי הרי"ף עצמו ורש"י הנ"ל (ויבואר להלן שיש ראשונים הסוברים דאף הבן פגום). וראיתי לחידושי אנשי שם שנשאר בצ"ע על הנימוק"י מכח קושיא קמייא, והמגיחים תרצו דמדהביא הרי"ף את אותן גמרות שהביא הנימוק"י בראיותיו, חזינן דס"ל לרי"ף דהולד כשר.

וכדברי הנימוק"י נראה גם מדברי הרמ"א בתשי (סי' ט), וז"ל:

"ועל אשר הוסיף מעלתו להקשות למה השמיט הרמב"ם דין כותי ועבד הבא על בת ישראל דהולד פגום לכהונה, אשיב ואומר כי אפשר שהוא סובר דהולד כשר לכהונה, ולזה אמר כפשוטו באיסורי ביאה הולד כשר בסתם, וכן דעת הרי"ף באשר הבין הר"ן בדבריו וכן הביא בשם רש"י."

הרי שסובר הרמ"א בדעת הרי"ף דהולד כשר, וכמשי"כ הנימוק"י. וכ"נ גם מדברי

המשכנות יעקב בתשי' (חאהע"ז סי' ב) שהוכיח דאין הולד חלל, דאי הוה חלל ובתו פסולה לכהונה, א"כ איך מינה רבא את רב מרי בפורסי דבבל, הא קיי"ל דאין מעמידין רק ממיוחסין שבישראל המשיאין לכהונה, ע"כ דאינו חלל (כדעת הרמב"ן דס"ל דהולד ספק חלל). אך לא מיבעיא שאינה חללה, כשרה היא לבוא בקהל כהונה, "דמשמע בגמ' כדברי הרי"ף, דפשטא דגמ' ס"ל דכשר לגמרי".

פירוש בדרך שונה בדברי הרי"ף נמצא בעצי ארזים (ד, ד - ד, ה), די ש מהראשונים דס"ל דהולד אף שכשר, מ"מ צריך גירות ודינו כנכרי (ויבואר עוד להלן). ומסתפק הרי"ף אי קיי"ל דהולד צריך גרות או לא, עיי"ש. ונראה דהכי פירוש, דלדברי הגמ' דהולד פגום לא בעי גרות ומ"מ הוי פגום, אולם למה שהסיקה הגמ' ולא סיימה דהולד פגום, י"ל דאינו פגום מפני שהוא נכרי ובעי גרות.

ב. דעת המכשירים

הרמב"ם בהל' איסורי ביאה (טו, ג), כתב וז"ל:

"גוי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר, בין בפנויה בין באשת איש, בין באונס בין ברצון."

והמשמעות הפשוטה בדברי הרמב"ם שהולד כשר לכהונה. וכן נראה מדברי הרב המגיד שם: "ויש מי שכתב" שהולד פסול לכהונה, ומשמע שדעת הרמב"ם שהולד כשר אף לכהונה. וכן היא דעת הבי"י (אהע"ז סי' ד). (וע"ע בהגהות מיימוניות שם ס"ק א שהביא את הירושלמי וגמ' דידן דהבת פסולה לכהונה, אך אין ללמוד מדבריו על שיטת הרמב"ם). אולם המשנה למלך (פיי"ג מאיסורי ביאה ה"ח) למד בדברי הרמב"ם שהולד פגום לכהונה, דז"ל הרמב"ם שם:

"היה נשוי לישראלית או לגיורת ויש לו בנים, ואמר נתגיירתי ביני לבין עצמי, נאמן לפסול את עצמו ואינו נאמן לפסול את הבנים, וחוזר וטובל בבית דין."

והקשה הרב המגיד שם, הא דעת הרמב"ם דגוי הבא על בת ישראל הולד כשר, וא"כ מאי נפק"מ לבנים וכיצד אמירתו גורמת לפוסלם. ותירץ הרב המגיד, דנפק"מ כשגם האשה אומרת כן, ובכגון זה, אם מאמינים לדבריהם, הילדים נכרים. והקשה עליו המשנה למלך, דדבריו אינם עולים בקנה אחד עם לשון הרמב"ם, דהא הרמב"ם כתב "היה נשוי לישראלית". ע"כ הוכיח המשנה למלך דדעת הרמב"ם דגוי הבא על בת ישראל הולד פגום, ואמירת האב "התגיירתי ביני לבין עצמי" יכולה לפסול את הבנות מלהנשא לכהנים, ואתא לאשמועינן דאינו נאמן.

ואם נאמר בדעת הרמב"ם שסובר שבת הישראלית מנכרי כשרה לכהונה, מה יענה לדברי הגמ' ביבמות מה, א, דכולהו אמוראי דמכשרי מודו שהולד פגום לכהונה, מקל וחומר מאלמנה, מה אלמנה לכהן גדול שאין אסורה שוה בכל, בנה פגום, זו שאיסורה שוה בכל אינו דין שבנה פגום וכו'. וכיצד יפסוק הרמב"ם נגד ק"ו דגמרא. ונראה דס"ל לרמב"ם שאין זה ק"ו גמור, דאי הוה ק"ו גמור, אמאי בנה פגום, הו"ל לגמ' למימר שבנה חלל. אלא דס"ל לרמב"ם דמלשון הגמ' מוכח דלא הוי הק"ו אלא אסמכתא בעלמא, ובהמשך חזרה בה הגמ' מק"ו זה ופסקה שהולד כשר. ובהכי אתי נמי שפיר לאותן שיטות בראשונים (כפי שיובא להלן), דרק לכתחילה לא תנשא אבל אם נשאת לא תצא, דאי הוה ק"ו גמור, אמאי אם נשאת לא תצא, אלא

בהכרח דאינו אלא אסמכתא. והטעם דאיכא למיפרך דליכא למילף מאלמנה לכהן גדול, כיון שאין איסור חללות אלא באיסורי כהונה, וכמש"כ התוס' ביבמות (טו, ב ד"ה מה). אלא שנמצא לעצי ארזים (ד, ה) שתרץ ע"פ מש"כ התוס' שם, דהא דאמרינן דאין חללה אלא מאיסור כהונה היינו דוקא לענין לפסול האשה אך לא לענין פסלות הולד. וכיוצב"ז מצאנו בדברי המהרש"ל ביש"ש (פ"ד מיבמות סי' לח), ועיין בקרבן נתנאל (יבמות פ"ד ה"ל ס"ק פ). ולפי"ז שפיר שייך הק"ו מאלמנה לכהן גדול. ועי"ע ברע"א בתשי' (סי' צא ד"ה וביותר) דהא בנכרי ליכא איסורא כלל. ותירץ דעיקר הק"ו הוא לענין עבד, אבל בנכרי הוי אסמכתא בלבד. גם הבית מאיר (ד, א) פרך את הק"ו מהא דאין בנכרי איסור לאו, אך מ"מ הסיק דהוי דרבנן, וכן מבואר בדברי הרע"א הנז'.

והנה בגמ' קידושין סח, ב, אמר רבינא, ש"מ בן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנד, נימא קסבר רבינא עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר. ותירצה הגמ', נהי דכשר לא הוי, ממזר לא הוי, פסול מקרי. ופירש רש"י שם, דרבינא אתא לאשמועינן דלא שדינן ליה בתר עובד כוכבים דנימא עובד כוכבים הוא ואם נתגייר יהיה מותר לבוא בקהל, אלא בתר אימיה שדינן ליה, וכיון שנולד בעבירה הוי ישראל ממזר, כיון שנולד ממי שאין עליו קידושין. ותירצה הגמ' דלא הוי ממזר במי שלא תפסי בו קדושין כלל, לא עליה ולא על אחרת, עיי"ש. [ועיי"ש בריטב"א שגרס דההו"א בגמ' היא דלדברי רבינא הולד כשר, ותירצה הגמ' דהולד פגום]. ושם בהמשך הגמ' יליף מקרא כי תהינה לאיש, דכל היכא דלא קרינן ביה כי תהינה, לא קרינן ביה וילדו לו, דהיינו שמתחשך אחרי האשה הישראלית. וא"כ לא צריכים אנו לדיוקו של רבינא ולתרוץ שתרצה הגמ' אליבא דרבינא, ועי"כ למסקנה כשר ואינו פגום. וכיוצב"ז נמצא לפני יהושע שם בקידושין, בבאור דעת המכשירים.

ובנימוק"י הנ"ל כתב בטעם דאין הולד פגום, דאע"ג דהיא מתחללת בביאה זו, אין הולד מתחלל, דרחמנא אפקריה לזרעיה דעובד כוכבים וכביאת בהמה חשיב, והולד נגרר אחר האם וכאילו כולו ישראל, דבן בתך הבא מן העכו"ם קרוי בנד. ומבואר מדברי הנימוק"י דהא דרחמנא אפקריה לזרעיה, לא רק לענין התיחסות הבן אחריה אלא אף לענין שאינו פוסל בביאתו, ועי"ע במש"כ הגר"א בבאוריו (אהע"ז ד, ז).

ג. דעת הפוסלים לכהונה

הרא"ש בפ"ד דיבמות ה"ל, לאחר שהביא את ספיקו של הרי"ף אם הולד פגום או לא, כתב וז"ל:

"ואיני רואה לכאן מקום שיפול בו ספק, מדקאמר לעיל סתמא דגמרא דכולהו אמוראי דמכשרו מודו דהולד פגום לכהונה ק"ו מאלמנה וכו', וכיון דק"ו לית ליה פריכא, ליכא מאן דפליג עליה. ומה שלא הזכיר הגמ' בכאן והלכתא הולד פגום, משום דלא צריך למיפסק דכבר מסיק סתמא דגמ' לעיל דכולהו אמוראי מודו דבנה פגום דליכא מאן דפליג, ולא הוצרך לפסוק אלא שהולד כשר בקהל, ואפילו באשת איש."

וכבר כת' לעיל מה דאיכא למיפרך בק"ו זה, ומה שכת' בזה האחרונים. ומ"מ מבואר בדעת הרא"ש דקיי"ל להלכה דהולד פגום לכהונה. וכדעת הרא"ש פסק המחבר בשו"ע אהע"ז ד, יט, וז"ל:

"עובד כוכבים ועבד שבאו על הממזרת הולד ממזר, ואם באו על בת ישראל בין פנויה בין אשת איש, הולד כשר ופגום לכהונה."

וכן פסק להדיא שם גם בסעי' ה, וכן באהע"ז ז, יז. אלא שאם בסי' ד הזכיר "ולד" - בלשון זכר, הרי שבסי' ז כתב במפורש "אותה הבת פגומה לכהונה". [וע"ע בלבוש (אהע"ז ד, ה) שכתב מילתא בטעמא דפגום לכהונה, "דהא נבעלה לפסול לה מחייבי לאוין"]. ובח"מ (ד, ג, ז, כו) דייק מלשון המחבר דהוי פסול לכתחילה אבל אם נשאת לא תצא. ודיוקו - מדכתב לשון "פגום לכהונה" ולא "פסול", אף דהוי לישנא דגמ', מ"מ אי ס"ל דאם נשאת תצא, הו"ל למינקט לשון "פסול", ומדנקט לשון "פגום", משמע דהוי פגם לכתחילה. וכן היא דעת הב"ש (ד, ב), אלא שהב"ש נקט כן להלכה מבלי להזכיר שכן היא דעת המחבר, וכ"פ בקרבן נתנאל (הני"ל - סוף ס"ק פ). ברם, נראה דדין זה אם תצא כשנשאת, תלוי במשי"כ לעיל אם הוי הק"ו לימוד גמור או רק אסמכתא, דאי הוי לימוד גמור, אמאי לא תצא, דומיא דאלמנה לכהן גדול, ואי הוי אסמכתא בלבד, י"ל דילפינן לה רק לענין לכתחילה, אבל בדיעבד אם נשאת לא תצא.

ד. אם נשאת לא תצא

אולם מצאנו בראשונים הסוברים דהדין שאין מוציאים את נשאת, אינו בגלל אופן הלימוד מאלמנה לכהן גדול אלא מחמת הספק בגמרא אם הוי פגום או לא, וכמו שהסתפק הרי"ף הני"ל. כן מצאנו ברמב"ן בחידושו (יבמות מה, א); ש"אם נשא אין מוציאים מידו, והולד ספק חלל". וכן המאירי (ביבמות שם), לאחר שהביא את שתי הדעות, אם הולד פגום או כשר, כתב וז"ל:

"והדברים נראין כדעת ראשון (שהולד פגום), אלא שראינו גדולי הפוסקים שהדבר רופף בידם, הלכך מספק אין משיאין בתו לכהונה, ואם כנס אינו מוציא."

הרי שנקטו שאינו מוציא מכח ספק. והמשנה למלך בפ"ז מאיסורי ביאה ה"ז הקשה על הרמב"ן, אמאי אם נשאת לא תצא מכח ספק, הא הוי ספיקא דאורייתא ולחומרא, דמאי שנא מספק גרושה שמוציא בגט. ואי נימא דס"ל לרמב"ן דהוי מדרבנן, אמאי כתב הרמב"ן דהולד ספק חלל, מאי שנא מספק חלוצה דהולד כשר. ועוד, אי הוי ספיקא דרבנן, הוה לן לפסוק בה לקולא אף לכתחילה דתנשא.

ובשער המלך (איסורי ביאה טו, ג), כתב לישב, וז"ל:

"ולי נראה לישב ע"פ משי"כ מהריב"ל ז"ל ח"ד סי' יט שנסתפק הרב ז"ל היכא דאיכא פלוגתא דרבוותא באיסור ערוה, קצתם אומרים שהיא אסורה לבעלה וקצתם אומרים שהיא מותרת, אי אזלינן בתר המחמיר כיון דהוי דבר ערוה, או דילמא כיון דכופין אותו לגרש דאזלינן בתר המקל כי היכי דלא ליהוי גט מעושה וכו', יש"ש. ולפי זה י"ל דברי הרמב"ן ז"ל דתופס לשון אחרון שכתב מהריב"ל, וס"ל דדוקא בספק גרושה במציאות, כגון ספק קרוב לו וכיוצא, מוציאים אותה בעל כורחה, כיון דספק דאורייתא היא ודבר תורה מוטלת עליו לגרשה, הו"ל גט מעושה כדין, אבל הכא דמספקא ליה הלכתא כמאן, אין מוציאים אותה בעל כורחה, כיון דלכשתמצי לומר דהלכה כמאן דמיקל, הו"ל גט מעושה."

מדברי שער המלך מבואר דמה דס"ל לרמב"ן שאין מוציאין, אין הפרוש שהוא אינו חייב להוציא אלא שבית דין אינו כופה אותו להוציא, אולם מוטלת עליו החובה להוציאה. וס"ל לרמב"ן - לדברי שעה"מ - שיש חילוק בין ספק גרושה במציאות לספק גרושה מכח הדין. לכאורה היה מקום להסביר את החילוק בין שני הספיקות, דבספק גרושה, כשהספק הינו מכח מציאות, כגון בבעל שזרק לה גט ספק קרוב לו ספק קרוב לה ואח"כ מת, אזלינן ככל ספק דאורייתא לחומרא. ואף שעל הצד שהיא אינה גרושה והגט היה קרוב לו, אם נכוף אותו לגרש הו"ל גט מעושה, מ"מ כיון שמכח הספק המציאותי נפסק הדין שהאשה הינה גרושה, הרי היא גרושה גם לענין דיני כהונה. הספק אם האשה מותרת לכהן או לא, נולד ללא קשר לדיני כהונה והוא נפסק מכח דיני גרושין שהאשה גרושה, וע"כ גם לדיני כהונה דינה כגרושה וכופין את הכהן לגרשה. משא"כ כשלפנינו ספק בדין אם האשה מותרת לכהונה, הספק נולד ישירות על דין כהונה, והספק שלפנינו הינו בהלכות כהונה, האם אשה זו מותרת לכהונה. השאלה אם חובה על הכהן לגרשה אינה פועל יוצא מהספק אלא היא גופה הספק, וע"כ מצד אחד עלינו להחמיר באיסור גרושה לכהן ומצד אחר עלינו להחמיר בגט מעושה, וס"ל לרמב"ן דבכה"ג מחמירין בגט מעושה ואין כופין את הכהן לגרשה.

אלא שאם נפרש כן, תצא נפק"מ בספק בפלוגתא דרבוותא בדין גרושה, כשהספק הינו בגרושיה של האשה, כגון בבריא שצוה לכתוב גט ואחזו החולי, וכתבוהו ונתנוהו קודם שיבריא, והוי חולי דאין סמיה בידן, דאיפלגו הרמב"ם והטור אם הוי גט בטל מהתורה או פסול, עיין אהע"ז קכ.ב. [ובכגון זה לא הוי ריח הגט הפוסל לכהונה, דדוקא היכא שגרשה בלשון "הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם", דכיון שנתגרשה מאישה, אף דלא הוי גט, מ"מ גזירת הכתוב דאסורה לכהונה, כדיליף לה בגמ' גיטין פב.ב. או באופן דהוי גט גמור אלא שנתגרשה מחמת קול, כמבואר בתש"י הרשב"א ס"י תקנ, הובאו דבריו להלכה בשו"ע אהע"ז ו,א. אבל כשהגט בטל מחמת חסרון בציווי הבעל, דמי לגט על תנאי שלא פסלה מכהונה, כיון דלא הוי גט כלל, וגם לא הוי בכלל גזרת הכתוב הנ"ל.]. ואם נפרש כדברינו, א"כ כיון שמחלוקת זו הינה בהלכות גרושין ולא בהלכות כהונה, אם נשאה כהן, כפינן ליה לגרש. אולם בדברי שער המלך מבואר שהחילוק הוא בין ספק במציאות לספק במחלוקת הפוסקים, וצ"ע אם ההסבר בדברי שעה"מ כמש"כ.

וקושית המשנה למלך הנ"ל דאם ס"ל לרמב"ן דהוי איסור דרבנן, א"כ מדוע כתב הרמב"ן דהבן חלל, מאי שנא מספק חלוצה. וקושיא זו הינה על הרמב"ן ולא על המאירי, דהמאירי לא הזכיר במסקנתו דהולד חלל. אולם נראה דכל קושית המשנה למלך הינה למש"כ שם דבספק חלוצה אין הולד חלל, והקשה על הרמ"א באהע"ז ז,כ שכתב דאף בספק חלוצה הולד חלל. ואפשר דשיטת הטור והרמ"א מקורה מדברי הרמב"ן הנ"ל דס"ל דבכל ספק פסול כהונה מדרבנן הוי ספק חלל מדרבנן.

גם הבית מאיר (ד,ב) כתב דהק"ו הינו ק"ו גמור רק לענין שבעה עמים שבהם יש איסור לאו, אולם בשאר עמים שבהם אין איסור לאו, ואיסורא דידהו הינו רק מדרבנן, י"ל דאין הק"ו ק"ו גמור, ואם נשאת לא תצא. וע"ע ברמ"ע מפאנו (סי' קכד), שכתב:

"ואע"ג דמעיקרא דנו ק"ו לפגום את הולד מאלמנה לכהן גדול, לאו ק"ו מעליא הוא..."

ומבואר שם מהמשך דבריו, דאע"ג דזרעה כשר מן התורה, מדרבנן מיהת הולד פגום, ואע"ג דק"ו פריכא הוא, מ"מ מדרבנן ולחומרא בעלמא סגי אף בק"ו כל-דהו.

ה. אם הבת כשרה להנשא לישראל

לכאורה מהאמור לעיל מבואר דכל הנידון הינו ביחס לכהונה, אבל לישראל שריא הבת. והנה רש"י בסוטה כז, א (בד"ה וזו באה מביאה פסולה), בדין ישא דומה ואל ישא בת דומה (והיינו לענין ישראל כמבואר שם), וז"ל:

"שמא מעובד כוכבים או ממזר."

משמע מדברי רש"י דבבא עליה עכו"ם, אי לאו דאמרינן רוב בעילות אחר הבעל, היתה אסורה לבעלה ישראל, ומשמע דאיסור נכרי על בת ישראל, הוי נמי לישראל ולא רק לכהן. וראיתי לזקני הגר"א חבר זצ"ל בספרו בנין עולם (אהע"ז ה, ו), שפירש דאין כוונת רש"י שפסול לישראל בכהאי גוונא, רק שמכוער הדבר לישא בת נכרי. אלא שלכאורה צ"ע, דהרי רש"י הזכיר בחדא מחתא ממזר ובת נכרי, ואי כדברי הבנין עולם, הא הוי פסולייהו שונה, ממזר הוי פסול גמור, ובת נכרי רק בבחינת "מכוער הדבר". אולם בהכרח יש לומר כן בדברי רש"י, דהא בסוגיה ביבמות כתב רש"י; "דאם תלד בת פסולה לכהונה". הרי דדוקא לכהונה פסולה ולא לישראל, אלא בהכרח כמש"כ בבנין עולם, וצ"ע.

ו. אם הבן פגום

מדברי רש"י הנ"ל מבואר דדוקא הבת פגומה לכהונה ולא הבן, וכן מבואר מדברי הרי"ף הנ"ל, "דאי ברתא היא אסורה לכהן", וכן מדויק מדברי המחבר אהע"ז ז, וז דדוקא הבת פסולה לכהונה (ובסי"ד הזכיר רק ש"הולד" פגום. והסברא לחלק בין בן לבת, דבבן לא שייך בו פסול כהונה, שהרי בלאו הכי אינו כהן, משא"כ בבת ששייכת בכהונה ע"י נישואין לכהן. אמנם הרמב"ן בחידושי ליבמות (מה, א ד"ה וכלהו), וז"ל:

"נראה לי כיון דגמר ק"ו מאלמנה - כאלמנה, מה אלמנה יש לה דורות, אף זה הפגום, ואם בא על הכהנת ועל הלוייה וישראלית, בתו פסולה לכהונה כבת חלל זכר. ואף זה בכלל משנתינו כל מקום שיש קידושין ואין עבירה, הולך אחר הזכר, וזהו בנה פגום דקאמרינן בגמרא. ורש"י אמר בנקבה, ולא דוקא נקט לה. ומשמע מדא"ל רבא איטמר או גלי, דאינהו לית להו פגם לכהונה כלל, דא"כ נפק מיניה חורבא, גלי ונסיב והם מחזיקים אותו בישראל, ואתי כהן למינסב ברתיה."

מדברי הרמב"ן מבואר דאף הבן פסול, נפק"מ לענין בתו שתהיה פסולה לכהונה, מאחר ודינו של הבן כחלל, ובתו - כבת חלל זכר, דכיון שיש קידושין ואין עבירה, הולך אחר הזכר. והיינו דוקא לשיטתו שדינו של הולד כחלל גמור.

אלא שרבים מהאחרונים לא הזכירו את דברי הרמב"ן להלכה, ואדרבא נקטו דדוקא הבת פסולה לכהן. כן מבואר בבאר הגולה (אהע"ז ד, ו), וכן באר הגר"א בבאוריו (אהע"ז ו, כג), וז"ל:

"... ואף שאינה נעשית חללה אלא שדוקא בבתה, כמש"כ רש"י שם בד"ה שבנה וכו', ושם מד, א ד"ה שהולד וכו' אלא שאינה חללה, וז"ש פגום, ונפק"מ בזכר שאינו פגום..."

וחזר הדין בבאוריו (שם ז, נז) :

”עמש”ל דנקבה פסולה לכהונה ולא זכר, וכ”מ (וכן מצאתי) אח”כ ברשב”א, וחלק על מש”כ רש”י בתה לאו דוקא, דה”ה בנה דהוא חלל.”

הרי דדעת הגר”א כרש”י ושאר ראשונים, דלא כרמב”ן, ודוקא הבת פסולה לכהונה ולא הבן. ועיין באבני נזר (אהע”ז סי’ טז) שהקשה, דכיון דילפינן לה מק”ו מאלמנה לכהן גדול, נילף נמי לענין בת הבן. ומסביר האבני נזר, דכיון שהבן שנולד לגוי שבא על בת ישראל אין בו שום שמץ של פסול, ישראל גמור הוא כשאר ישראל, ואין פסול כהונה עושה בו רושם, דבלאו פסול כהונה נמי אינו כהן, ואי אפשר שיפסל זרעו יען שבעצמו אין בו פסול. ועיין בעצי ארזים (ד, ו) שדן ג”כ בקושיא זו.

גם מדברי היש”ש (פ”ד דיבמות סי’ לח), שרצה לפרוך ק”ו מאלמנה לכהן גדול מהא דבאלמנה לכהן גדול גם הזכר נפסל, משא”כ בעכו”ם ועבד הבא על בת ישראל שרק הבת נפסלה, מבואר דס”ל דאין הבן נפסל. וע”ע בשער המלך (איסורי ביאה טו, ג) שדייק כן בדעת הרב המגיד, ועיי”ש מה שהקשה על שיטת רש”י ודעימיה. [ועיין בבית יצחק בתש” (חאהע”ז כה, ד) שכתב לחלק ע”פ מש”כ בברית אברהם (ג, ב) דדוקא בבא הנכרי בדרך זנות דלא הוי אלא איסור דרבנן, בכהאי גוונא אין ללמוד מאלמנה לכהן גדול שאיסורה דאורייתא, ובכגון זנות הוי הילפותא אסמכתא, משא”כ בדרך חתנות דהוי איסור דאורייתא הוי ילפותא גמורה. ולפ”ז אף הבן יפסל, ועיי”ש בבית יצחק מה שדחה בזה.

ז. אם הבת צריכה גיור

על דברי הגמ’ בקידושין (עה, ב), ורבי ישמעאל סבר לה כרבי עקיבא דאמר עכו”ם ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר, כתבו התוס’, וז”ל :

”וא”ת, אמאי איצטריך למימר דקסבר עכו”ם ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר, לימא הולד כשר, וכ”ש דאיכא למיחש טפי שלא תנשא לעכו”ם. ושמא י”ל, אם הולד כשר א”כ הוא הולך אחר העכו”ם כדאמר בס”פ דלעיל (סז, ב), וליכא למיחש לכך אם תנשא לעכו”ם, אבל השתא דקסבר הולד ממזר, א”כ הולך אחר אמו ואיכא למיחש טפי שלא תנשא לעכו”ם.”

ומקושית התוס’ מבואר דס”ל דלמ”ד הולד כשר, דינו כישראל גמור ואינו צריך גירות, וע”כ איכא למיחש טפי שמא תנשא לעכו”ם, שאם דינו כעכו”ם ובעי גירות, א”כ מה מפריע לנו שתנשא לעכו”ם. ותירצו התוס’, דשמא י”ל שאם הולד כשר, היינו שאינו ממזר, אך מ”מ דינו כעכו”ם. ולפי תרוצם, למ”ד הולד כשר, צריך הולד גרות. וכ”כ בפסקי התוס’ בקידושין (סי’ קמב) :

”אם עובד כוכבים הבא על בת ישראל הולד כשר, הוי עכו”ם.”

ואף שהתוס’ נקטו בלשון ; ”ושמא י”ל”, בפסקי התוס’ נקט כן הלכה למעשה. וכך גם עולה מפירושו של רש”י בקידושין סח, ב (ד”ה לימא), בענין דברי רבינא דכותי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר, וז”ל :

”דאתא לאשמועינן דלא שדין ליה בתר עובד כוכבים, דנימא עובד

כוכבים הוא ואם נתגייר יהא מותר לבוא בקהל, אלא בתר ישראלית שדינן ליה ..."

הרי שנוקט רש"י דרבינא בא לאפוקי ממ"ד שכותי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר, דהיינו שדינן ליה בתר אביו, ודינו כנכרי וצריך גרות. וסתירה זו הקשה המהרש"א בקידושין עה, ב, על דברי התוס' הנ"ל. אמנם, למש"כ לעיל י"ל, דע"פ מסקנת הגמ' דיליף לה מקרא אחרנא, "כי תהיינה לאיש וכו'", אין אנו צריכים ללמוד מדברי רבינא, ואפשר דרבינא פירש כן את הפלוגתא אם הולד כשר או ממזר, אולם להלכה לא קי"ל כוותיה, וע"כ אין סתירה בין דברי רש"י. ובעיקר הסבר דברי רש"י נראה, דרש"י לא בא לפרש את הבנתו של רבינא במחלוקת בדין עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל, אלא את ההבנה של רבינא בחידוש התורה בפסוק "כי יסיר את בנד", דשדינן ליה בתר אימיה, ואילולי חידוש התורה היינו מיחסים אותו לאביו, ודינו היה כנכרי שצריך גרות כדי לבוא בקהל. וע"ע בשער המלך (איסורי ביאה טו, ג) מה שתירץ בסתירת דברי רש"י, ובמהרש"א הנ"ל מש"כ בישוב דברי התוס'.

ונראה להוכיח דכל הני דס"ל דעכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הבת פגומה לכהונה, ס"ל דאין הבת צריכה גירות, שאם צריכה גרות, למה לנו ללמוד דין פגימתה מק"ו מאלמנה לכהן גדול, הרי דינה כגירות שפסולה לכהונה. ומצאתי הוכחה זו באמרי משה (סי' כז) ובאבני נזר (חאהע"ז סי' טז).

אמנם ברש"י על התורה משמע שצריך גירות. על הפסוק ביוקרא כד, י: "ויצא בן אשה ישראלית והוא בן איש מצרי בתוך בני ישראל...", פירש רש"י (בד"ה בתוך בני ישראל): "מלמד שנתגייר". ומקור דברי רש"י מהתורת כהנים (אמור יד, א). והראשונים שם התקשו בדברי התורת כהנים, הרי עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר. הרמב"ן שם תירץ, וז"ל:

"ואע"פ שפסקנו בגמ' דגוי הבא על בת ישראל הולד כשר בין בפנויה בין באשת איש, הרי אמרו מזהמין את הולד שהוא פגום לכהונה, וכ"ש שאינו ישראלי בשמו לענין היחס בדגלים ובנחלת הארץ, כי 'לשמות מטות אבותם' כתוב בהן. ומה שאמר בתורת כהנים; 'בתוך בני ישראל - מלמד שנתגייר', אינו שיצטרך גרות, אלא ככל ישראל שנכנסו לברית במילה וטבילה והרצאת דמים בשעת מתן תורה, אבל נתכוונו לומר שהלך אחרי אמו ונדבק בישראל. וזה הטעם בתוך בני ישראל, שהיה עמהם ולא רצה ללכת אחרי אביו להיות מצרי. וכן מה שאמרו בתורת כהנים; 'אע"פ שלא היו ממזרים באותה שעה, הוא היה כממזר', כדברי יחיד היא שנויה, והלכה הולד כשר."

הרי שלומד הרמב"ן פשט בתורת כהנים שאין הכוונה לגרות גמורה, אלא שהלך אחרי אמו ונדבק בישראל, ונכנס לברית היהדות בשעת מתן תורה. ובהמשך דבריו הביא הרמב"ן מבעלי התוס', דקודם מתן תורה היה דינו של הבן הנולד מעכו"ם ובת ישראל, ללכת אחר הזכר, אבל כשגדל נתגייר לדעתו. והרמב"ן פליג עליהו, עיי"ש.

ובפתי"ש (אהע"ז ד, א) הביא מהגאון רבי יהונתן אייבשיץ בספרו יערות דבש (דרוש יז), דלמ"ד הולד כשר, דינו ככותי ובעי גרות. ובאבני נזר (חאהע"ז סי' טז), אף שהוכיח שאין צריך גרות, מ"מ כתב דמדברי התוס' ביבמות (טז, ב בד"ה אמוראי) דבעי גרות, עיי"ש. גם בעצי ארזים (ד, ד) נקט דלדברי שמואל (קידושין

ע,ב) דאמר כל דאמר מבית חשמונאי אתינא, עבדא הוא. והקשו התוסי' (ב"ב ג,ג, ד"ה כל) מהא דסוטה מא,א דאמרו לו לאגריפס אחינו אתה, לפי שהיתה אמו מישראל, דבני הורדוס נשאו ישראליות. והתוסי' תירצו שלא נשאו ישראליות, וראהו אחינו אתה לפי שעבד אחינו במצות. ובעצי ארזים ישב, דאף שנשאו ישראליות, מ"מ עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל צריך גירות, ובעבד - יהיה דין הולד כעבד, ונראה דלמסקנתו מידי ספיקא לא נפקא. אך מצאנו לאור שמח (איסורי ביאה טו,ג) שכתב דפשוט, דאף אי נימא דעכו"ם הבא על בת ישראל הולד צריך גירות, מ"מ בעבד אינו עבד, דאיך שייך שיהיה לרבו זכות בו במה שנולד לעבד מישראלית, ולא מצאנו שיהיה לאדון זכות אא"כ התעברה שפחתו, ואף אם שחררה, לא יהיה לו כל זכות בולדות שנולדו לאחר מכן, כדמוכח בירושלמי פ"ג דב"ב ה"א, "ואיך מוחא סביל דא דעבד שיבוא על בת ישראל שיהיה הולד עבד", וע"כ ס"ל דלשיטות המחייבות גירות, היינו דוקא בבא עכו"ם על בת ישראל. וכן נמצא חילוק זה בבית יצחק (אהע"ז כו,ד).

[וע"ע במש"כ באמרי משה סי' כז לבאר, דהסוברים דצריך גירות ס"ל דאין דינו כעכו"ם גמור אלא מתחיס גם לאביו וגם לאמו, וישראל ועכו"ם מעורבין בו, עיי"ש שישב כמה קושיות, וצ"ע.]. אמנם רבו האחרונים הסוברים דאין צריך כלל גירות. הישועות יעקב (אהע"ז ד,ח) הוכיח דאין צריך גרות. דהנה הרמב"ם פט"ו מאיסו"ב ה"ט, וז"ל:

"גר שנשא בת ישראל או ישראל שנשא גירות, הולד ישראלי לכל דבר ואסור במזורת."

וברב המגיד שם כתב דזה פשוט שאם גר הוא שבא על בת ישראל, לא גרע הבן מגוי שבא על בת ישראל, שהולד כשר ואסור במזורת. ואי ס"ל דצריך גירות, א"כ הולד שרי במזורת, וכמש"כ הרמב"ם שם בה"ח. אלא בכרח דס"ל לרב המגיד דדינו כישראל גמור ואין צריך גירות, וכן הסיק שם בס"ק י דהסכמת הפוסקים דישאל ממש הוא ואין צריך גירות. גם בבית יצחק (אהע"ז סי' כו) מסיק דדעת רוב הפוסקים דהולד כשר והוי ישראל גמור. וכן היא דעת האחיעזר (ח"ג סי' כא), דבעיקר הדין ההלכה כרוב הראשונים שאין צריך גרות. וכן פסק החזו"א (פ"ר ו,ז) דלענין הלכה אין צריך גרות, והכי נוהגים האידנא בבתי הדין שאין מצריכים גרות.

ח. אם נשאת בעבריות

וכיון דקיי"ל דאם נשאת לא תצא, יש לברר מה הדין אם נשאת בעבריות, כגון שידעה שאם ידעו שאביה נכרי לא יאפשרו לה להנשא לכהן, והלכה והערימה שלא ידעו שאביה נכרי, או שאחרי שלא אפשרו לה להנשא בארץ, נשאה בחו"ל והעלימה שם את עובדת היות אביה נכרי. המרדכי בסוף יבמות (סי' קכז-קכח) בדין מים שאין להם סוף דאם נשאת לא תצא, כתב וז"ל:

"דהיינו אם עברה על דברי חכמים ונשאת, לא תצא, ואפילו שמותי לא משמתינן לא לדידה ולא לדידה. ונ"ל דטועין הן, דא"כ כל אשה שתדע דין זה תלך ותנשא כדי שלא תתעגן, וא"כ מה הועילו חכמים בתקנתם לומר שלא תנשא לכתחילה, דאנן סהדי שכולן ינשאו, וטוב היה שלא אמרו חכמים, דמוטב יהיו שוגגות ולא מזידות להנשא בעבריות ובמרד. ואני ראיתי אחת שנשאת בענין זה ולא נעשה עימה דבר. והיה במקומו אדם גדול מצרפת ואמר שכך ראה מעשה בין גדולי צרפת והתירוה לקיימה ואני אחריו. והיה ליבי מהסס, ואח"כ נתתי

אל ליבי שכלל כלל לא יתכן, דאי הכי הוי דינא, לא לישתמיט
דליתני בחד דוכתא ואם נשאת לא תצא, כדקתני בכמה דוכתי ביבמות
וכתובות. ועוד, מדלא איבעיא הך מילתא דדיעבד אלא אעובדא דחסא,
ש"מ דוקא כה"ג הוא דאמר לא תצא... כגון ע"פ חכם כעובדא דחסא
דדיבורא דרב נחמן אטעיתה, כי היתה סבורה אחרי שרב נחמן אמר
שמת, דודאי שריא. אבל מי שנשאת בעבריות ובמרד שלא ע"פ חכם,
תצא."

מדברי המרדכי נמצאנו למדים דמי שנשאת בעבריות ובמרד במקום שהדין שאם נשאת
לא תצא, אף שהיו שהתירוה, מ"מ ס"ל למרדכי דתצא, וזאת מבי טעמים. א - דבמים
שאינן להם סוף לא נאמר מפורש שאם נשאת לא תצא. ב - דוקא כשחכם הטעה אותה
קיי"ל שלא תצא, משא"כ כשנשאת בעבריות. ולכאורה הנפק"מ בין שני הטעמים יהיה
במקום שנאמר מפורש בגמ' שאם נשאת לא תצא, או שהראשונים כתבו שאם נשאת לא
תצא במקום שלא נכתב איסורו מפורש בגמ', כגון בנדו"ד שלא נכתב מפורש שאסורה
להנשא, והראשונים כתבו שאם נשאת לא תצא.

הרמ"א באהע"ז יז, לד פסק כדברי המרדכי, דלא תצא במים שאינן להם סוף דוקא
כשנשאת ע"פ חכם או בטעות סברה שהיא מותרת, אבל אם נשאת בעבריות תצא.
ובח"מ שם (ס"ק סג) כתב דמשמע שהוא הדין בכל מקום דקיי"ל שאם נשאת לא תצא,
שאם נשאת בעבריות - תצא. והוסיף הח"מ: "אבל המעיין בגוף התשובה יראה כי יש
לחלק". ונראה דכוונתו להסתפק בין שני טעמי המרדכי, דלטעמא קמא, כל היכא
דאיתמר בהדיא שאם נשאת לא תצא, אפילו נשאת בעבריות לא תצא, משא"כ לטעמא
בתרא. ועיין בפת"ש אהע"ז קנב, שדייק מדברי הדרכי משה (אהע"ז קנד) דאפילו
אם נשאת בגט שהוא פסול מדרבנן, דקיי"ל שאם נשאת לא תצא, אם נשאת שלא ע"פ
חכם - תצא. ועיי"ש מה שהביא מדברי הברית אברהם, וצ"ע לדינא.

ט. חזקת כהונה

בקרוב עולי בריה"מ (לשעבר) נפוץ לדאבוננו נישואי תערובת, וכאשר האב הינו
נכרי והאם יהודיה, למבואר לעיל דין הבת לענין כהונה נתון במחלוקת הראשונים
והאחרונים, ולכתחילה ודאי לא תנשא לכהן. כאשר בא יהודי ורצונו להנשא לגרושה
(וכל הפסולות לכהן, כגון גיורת, חלוצה, בת לאב נכרי), מחלקת הנישואין שליד
הרבנות המקומית, במסגרת תעודת רווקות או אישור פנוי, צריך המבקש ששני העדים
יעידו שאינו מוחזק ככהן, דחיישינן למיעוט המצוי של כהנים במקום שאפשר לברר.
ואף דלא מצאנו לאסור אדם בגרושה אא"כ הוחזק ככהן, או אפילו הוחזק ע"פ עצמו
מדין שויה אנפשיה חתיכה דאיסורא וכמו שפסק המחבר באהע"ז ג, א, מ"מ הנידון שם
כשבאים להלקותו ולקבוע את דין הנבעלת לו כספק חללה, אבל כשבאים אנו להתירו
להנשא לכתחילה, יש לברר מה שניתן לברור, ובפרט במיעוט המצוי. אולם כשמדובר
בעולה ממדינות בריה"מ (לשעבר), כמעט הוי למותר לשאול שאלה זו (אף שבפועל
נוהגים אנו לשאול את המבקש ואת העדים), מאחר ובמדינות אלו היה נתק גדול
ממקורות היהדות במשך כמה דורות, ואין בנמצא כמעט היודעים על יחוסם (כהן או
ישראל), ורובא דרובא עונים שאינם יודעים על כך מאומה. ואף אם יש מיעוט
היודע דבר יחוסו, מ"מ רחוק שמכריו ידעו זאת, והוי מיעוט שאינו בר ברור,
ובכגון זה אמרינן דכל דפריש מרובא פריש ולא אסרינן ליה להנשא לפסולי כהונה.
[ולדאבון לב הדבר נכון גם ביחס ליהודים שנולדו בארץ, ואכמ"ל].

ולענין יוחסין מצאנו דחיישינן למיעוט. בגמ' כתובות כה, ב, בדברי רבי,
"אני מאמינו להאכילו בתרומה, שבידו להאכילו בתרומה, ואיני מאמינו להשיאו"

אשה, שאין בידו להשיאו אשה", פרש"י שם (בד"ה להשיאו), שאין בידו להשיאו אשה; "שמא ממזר או נתין הוא". ולכאורה החשש לממזר ונתין הוא מיעוטא, ובכל זאת רואים מדברי רש"י שחוששין אף למיעוט. וכן פסק הב"ש (ג,ה), על הא דפסק המחבר שם (ג,א) במי שאמר לפי תומו "זכור אני כשהייתי תינוק והייתי מורכב על כתיפו של אבא, הוציאנו מבית הספר, הפשיטוני את כותנתי והטבילוני לאכול בתרומה לערב...". הב"ש מתייחס לפיסקה "הוציאנו מבית הספר", וז"ל:

"כן איתא בש"ס, דאל"כ חיישינן שמא עבד הוא, כ"כ התוס' שם, וכמשי"כ בש"ס ספ"ב דכתובות. ובטור השמיט זאת ולא כתב הוציאנו מבית הספר. כתב בח"מ הטעם, כיון דקיי"ל כל המשפחות בחזקת כשרות הם, לא חיישינן שמא עבד הוא. והטור ס"ל אפילו מי שאין משפחתו ידועה לנו, מ"מ לא חיישינן שמא עבד הוא... והרמב"ם שכתב כלשון המחבר דצ"ל הוציאנו מבית הספר, מוכח כתירוץ הראשון של המגיד דס"ל מי שאין משפחתו ידוע לנו, חיישינן שמא עבד או ממזר הוא, לכן צ"ל הוציאנו מבית הספר. והמחבר סתם ופסק כוותיה, והרב הרמ"א לא הגיה כלום, ש"מ מי שאין משפחתו ידוע לנו, חיישינן שמא ממזר או עבד הוא."

מדברי הב"ש עולה, דלהלכה מי שאין משפחתו ידוע לנו חיישינן שמא ממזר או עבד הוא. והרי לכאורה ממזרים ועבדים הוי מיעוטא דמיעוטא, ובכל זאת חזינן דחיישינן להו לענין יוחסין. ועיין בבית מאיר (אהע"ז ב,ב) מה שחלק על הב"ש. גם בעצי ארזים (ב,ב) חלק על הב"ש, אך מסקנתו דלענין להנשא לכהן, קיי"ל כשיטת ר"ת בתוס' בכתובות (כד,א ד"ה אבל) דחיישינן שמא האשה פסולה לכהונה, וכן היא דעת עוד ראשונים, עיי"ש. ועי"ע בשער המלך (איסוי"ב כ,ה) שכתב לחלק בין היכא דקים ליה שהוא ישראל כשר, להיכא דהוא עצמו אינו יודע יחוסו.

וביחוסיה כהונה מצאנו דבעינן תרי רובי להכשיר, עיין בסוגיא ספ"ק דכתובות ובראשונים שם מתי צריך תרי רובי ומתי סגי ברוב אחד. אולם דין זה דבעינן תרי רובי הינו רק במקום דאיכא קבוע וחיישינן דילמא אזלא איהי לגביהו, או דגזרינן אטו אזלא איהי לגביה, כמבואר בסוגיא שם, וכל זה במקום ששיד קביעות ואזלא היא לקביעות ולא אזלינן בתר רובא, אך במקום דלא שיד קביעות, לא בעינן תרי רובי (עיין בהפלאה טו,א ד"ה גמרא ולהלן, ועי"ע בחזו"א פו"ר ז,ז משי"כ בזה, ואכמ"ל).

אך בעיקר יש לחלק בין פסול לכהן, שבו מצאנו שחשו למיעוטא ולא הסתפקו ברוב רגיל, לבין קביעה על האדם שהוא כהן, דבכגון זה רק ספק השקול אוסר אותו בפסולות לכהן, דדוקא ספק דומיא דמשנה ביבמות ק,א: מי שלא שהתה אחר בעלה שלשה חדשים, ונשאת וילדה, ואין ידוע אם בן תשעה לראשון אם בן שבעה לאחרון... היה אחד ישראל ואחד כהן, נושא אשה הראויה לכהן וכו'. ורק בכהאי גוונא דהוי ספק השקול מצאנו דחיישינן ואסרינן ליה להנשא לפסולות כהונה (עיין שו"ע אהע"ז ג,ח), אבל לא חיישינן בסתם שתוקי שיהיה דינו ככהן ואסור בגרושה (עיין בתש" בית מאיר סי' יח). ועי"כ בסתם לא חיישינן למיעוטא ואינו כספק כהן שיאסר בגרושה וכו'. ובנידון עולי חבר העמים שאינם יודעים יחוסם, אזלינן בתר רובא דאינם כהנים. ובדאי שלענין להנשא לבת מאב נכרי, דהוי לרוב הפוסקים ספיקא דרבנן כמבואר לעיל, לא אסרינן ליה מספק להנשא להן.

מהאמור לעיל עולה:

א. בת לאב נכרי ואם יהודיה, באנו למחלוקת הראשונים אם אסורה לכהן. ויש לחוש לדעות האוסרות לבת להנשא לכתחילה לכהן, ועיי"כ יש לציין באישור יהדות ורווקות (או פנויה - במקרה של אלמנה), שהאשה מותרת להנשא "לבר מכהן".

ב. בנידון העולים ממדינות חבר העמים (בריה"מ לשעבר) במקרים שאינם יודעים יחוסם (כהן, לוי או ישראל), אזלין בתר רובא, ולא אסרינן להו להנשא לפסולות כהונה.

מסקנות

- א. 1. נחלקו הראשונים בדין בת לאב נכרי ואם יהודיה, אם אסורה להנשא לכהן.
  2. מדברי הרי"ף נראה שהסתפק בדין הנ"ל, אך הנימוק"י למד בדבריו שהכשיר לגמרי.
  3. יש הלומדים בדעת הרי"ף שהסתפק אם צריכה גרות.
  4. מפשטות דברי הרמב"ם נראה שהולד כשר לכהונה, אולם המשנה למלך למד בדבריו שהבת פגומה לכהונה.
- ב. 1. יש הסוברים שלא תנשא לכתחילה ואם נשאת לא תצא, וזאת מחמת הספק בגמרא אם הולד פגום.
  2. לדברי שער המלך - חייב להוציאה אלא שאין בית דין כופין על-כך.
- ג. אף שלכאורה משמע ברש"י שאף לישראל לא תנשא הבת, מ"מ להלכה כשרה להנשא לישראל, ויש להסביר את רש"י באופן אחר.
- ד. 1. דעת הרמב"ן שאף הבן פגום, דהיינו - שאם בא על בת ישראל, בתו פסולה כבת חלל זכר.
  2. אך רבים מהאחרונים לא הזכירו את דברי הרמב"ן להלכה.
- ה. יש הסוברים שהבת צריכה גרות, אך להלכה לא נקטינן כוותיהו.
- ו. לענין מי שטבע בעלה במים שאין להם סוף, שהדין שלא תנשא ואם נשאת לא תצא, והלכה האשה ונשאת בעבריינות - תצא. וצ"ע אם גם בנדו"ד אם כהן נשא בת לאב נכרי בעבריינות, אם כופין להוציאה.
- ז. 1. כאשר יהודי רוצה להנשא לפסולת כהונה, כיון שניתן לברר ע"פ שני עדים שאינו כהן, חיישינן למיעוט המצוי, ומבקשים ממנו להביא ב עדים שאינו כהן.
  2. כשמדובר בעולים ממדינות חבר העמים, היות והיה אצלם נתק גדול ממקורות היהדות, אין לחוש שהם כהנים, ואזלין בתר רובא דרובא שאינם כהנים.